s'o mai *custe* în limbă, e datoria noastră a filologilor s'o prohodim cel puţin cum se cuvine.

N. Drăganu.

XII.

Cuvinte şi etimologii de rectificat.

Se întâmplă adeseori că o greşală de scrisoare ori de tipar ori chiar copiarea greşită a unui cuvânt pe fişe, mai ales când e vorba de cuvinte dialectale ori vechi, poate să inducă în eroare chiar şi pe cei mai distinşi şi scrupuloşi filologi, ademenindu-i să dea etimologii uneori fantastice.

Iată câteva cuvinte şi etimologii de acest fel care trebue scoase din dicţionarele noastre.

1. Foamene.

În *Dicţ. Acad.* II, p. 148 găsim:

Foamene + s. f. = *foame. Vor vie via a de ve[a]c: Nu vor avè scârbă, nece durerea. . . nece a se face foameni, nece va lipsì vară. . .* CUV. D. BĂTR. II, 462. — Pentru etimologie, cfr. *foame.*

La foame ni se spune că "limba noastră păstrează şi urme de o declinare **fames, — *ĭnis,** ca în sard. *famine*, span. *hambre*, gascon. *ham* " etc. D-l PUŞCARIU s'a lăsat ademenit de acest fapt pentru a admite cuvântul citat mai sus în *Dicţionar.* De fapt cuvântul nu există. În *Codicele Todorescu*, care încă ne-a păstrat textul *Cugetărilor în ora morţii* din care se citează, în locul corespunzător (f. 872⁰, r. 13), citim *oameni.* Deci se dovedeşte de întemeiată bănuiala lui HASDEU (*Cuvente*, II, p. 488, N. 88) care admiteà alternativa că: *foameni* poate să fie „în loc de *foameţi*, plural de la foamete", ori, „printr'o eroare grafică" subt înfluenţa începutului verbului *face* de mai nainte, „pluralul *oameni*". Dar, şi fără a cunoaşte redacţia *Codicelui Todorescu*, din însuşi textul ne putem convinge că nu poate să fie vorba de *foameni*=„foameţi", căci cu câteva rânduri mai sus ni se spune că în raiu: „nice va lipsì ploaie, nice căldură de soare, *nice vor munci, de foame* nice de sete", etc., ci va fi numai bine şi fericire şi „nu va lipsi a

BDD-A14621 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 12:55:58 UTC)

muncì, nice a *se face* (să să facă) *oameni*.(= „a se naşte, a se înmulţi oamenii"), nice va lipsì vară, nece toamnă, nece primăvară", etc.

2. Čer.

Subt titlul. „*Rumanische Etymologien*" D-l PHILIPPIDE dă în ZRPH, XXXI (1907), fasc. 3, p. 282—309 o serie mai lungă de etimologii ca rezultat al cercetărilor D-Sale etimologice făcute în cursul redactării până la litera **D** a *Dicţionarului limbii române*. No. 53 (p. 303) este **cer** *(čér)*, pe care-l explică în modul următor:

„Substantiv m. Pl.? 1. 'Fizionomieą unei familii, semnul după care se cunoaşte un om din ce familie se trage' *Şezătoarea* II, 186. Familiengepräge, Familienzug; signum gentis; air de famille, cachet de famille 2. 'Un mod de a-şi însămnă prin crestături lemnele sale ori pe cele făcute de el pentru proprietar. In sine e un fel de răbuş: fiecare om îşi are însă sămnul său neasămănător cu al altora'. *Şezatoarea* II, 186. Zeichen; signum; signe. — Et: Dasselbe mit alb. čérâ Miene, Gesichtsausdruck, it. *ciera*, Ansehen, Miene, welches Ascoli *Archiv. glott.* IV, 119 vom lat. *cera* Wachsbild ableitet" [1])

Dar dacă controlăm puţin citatele pe care îşi clădeşte D-l Philippide etimologia, găsim că temelia e foarte şubredă. Citatele date pentru a stabili înţelesul cuvântului sânt amândouă din contribuţia *O samă de cuvinte* (*Din munţii Sucevii*) publicată în *Şezătoarea* de I. Teodorescu. D-l A. Gorovei în intro-

1) Afară de ital, *cera*, *ciera* 'înfăţişare, fizionomie' mai putem adăugă engadinul *cera*, cu acelaşi înţeles şi sardul *akkerare* 'a se arătà (la fereastră)'; cf şi neap. *cayera* (în care MAYER-LUBKE, EtWb No 1670 (p. 131) vede o contaminare cu AERE) şi compusul *malacayera* 'înfăţişare bolnăvicioasă, faţă rea, aspect rău'.

In privinta acestor cuvinte romanice părerile sânt diferite, MEYER-LUBKE, l. c., admite că sânt împrumutate în limba italiana din franţuzeşte, unde ex sta cuvântul *chère* (în expresia *faire bonne chère*) şi existà odinioară forma *chiere*, care, ca şi sardul, proventalul, spaniolul şi portugezul *cara*, presupun un tip latin *ČARA împrumutat din grecescul κάρα 'cap'. De mult ASCOLI (*Archivio glott. ital.* IV, 119—122) s'a ridicat împotriva acestei păreri exprimate şi de alţii, şi vede în cuvântul italian si retoroman pe lat. CEREUS 'de ceară' (CEREAE IMAGINES), căutând să explice toate iregularităţile fonetice ce apar în dialectele italiene de nord şi care mai cu seamă îl fac pe Meyer-Lubke să admită că acest cuvânt e împrumutat din franţuzeşte. D-l PHILIPPIDE, cum vedem, admite părerea lui ASCOLI.

BDD-A14621 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 12:55:58 UTC)

ducerea la aceas ă culegere de cuvinte (Şez. II, p. 125) spune relativ la *c* înainte de *e* din transcrierea cuvintelor: „Sunetul însemnat prin *c* se rosteşte într'un mod care numai prin auz se poate deprinde". Aşadar *cer* nu se va ceti *čér*, cum crede D-l Philippide, ci *ćer*, iar acest *ćer* moldovenesc nu e decât alterarea fonetică a cuvântului *fier*, care a dat mai întâiu *hier*, apoi *ćer*.

Cât priveşte, însemnarea de subt 1, este cunoscut că poporul nostru întrebuinţează de obiceiu un *fier* anume făcut pentru a arde *(înfierà* s *înfierì)* pe armurul sau pe coapsa vitelor un semn distinctiv al stăpânului De-aici (p. ext,) se numeşte *fier* şi semnul rămas la vită pe locul înfierat. cf Pamfile J. II. *Vaca astà are fieru' lui cutare, are fieru' satului. Pieile vândute să n'aibă fiare* Com I. Panţu (*Dicţ. Acad. Rom.*, t. II, fasc. 2, p. 117). Figurat s'a spus apoi şi despre asemănarea dintre copil şi părinţi şi rude, despre fizionomia asemănătoare a unei familii, semnul de pe care se cunoaşte un om din ce familie se trage „*A aveà fierul cuivà*" = 'a semănà cu cinevà' *Gheorghe are fierul mă-seu* (= seamănă). Pamfile, J II. (*Dicţ. Acad. Rom.*, l. c)

Tot cam aşà se va explicà şi însemnarea de subt. 2. Crestăturile au luat în mod figurat numele semnului ars cu *fierul*, care încă se obişnuià pe lemne.

3. Cintúr̆.

In aceeaşi lucrare D-l Philippide la p. 304 ne dă subt No 57 următoarea etimologie.

„**Cintură** (*čîntúrâ)*

Subst. f Lanţujel, Kettchen; catella; chainette (Pipă cu *cintu'ră*, mălaiu nu-i la gură. Zanne Proverbe III, 303. Bihor Ungaria). — Et.: *cinciura.*"

E vorba, evident, despre o greşală de tipar care a prilejit această etimologie. Pipa n'are *cintu'ra*, ci *ciu'tură*, „Mundstück am Pfeifenrohr" de care, adevărat, se leagă adeseori un lănţugel. *Ciutură* în metrul poporal poate primi accentul şi pe silaba p nultimă (cf. *slujesti pe-o ţundra sura Şi pe-o pipa cu ciutura* la Iarnik-Bârseanu, p 409, ap. TDRG) Pentru etimologie v. Puşcariu, *Et. Wb.*, p. 39, No. 382 şi TDRG, p. 370.

BDD-A14621 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 12:55:58 UTC)

Este aceeaşi greşală pe care i-o impută lui Damé însuşi D-l Philippide cu câteva pagine mai nainte (*o. c.*, p. 282—3): „Einige Beispiele mögen dies beweisen. Damé: „*Cladà* (a). v. appeler. 'El cladă moartea' (V. Alexandri), il appelle la mort." Es gibt aber kein Zeitwort *a cladà* im Rumänischen, und die Stelle in Alexandri Poezi, vol. II, Bucureşti, 1897, pag. 228 lautet: '*Leahal, cladă moartă, greu cade pe pamânt*', d. h. 'der Pole, eine todte Masse, sinkt schwer zu Boden'. — Damé: „*Clăpâng.* adj., Moldova et Bucureşti, qui a les oreilles pendantes.' Aveà nişte urechi clăpânge' (I. Creangă), il avait les oreilles pendantes." In der Tat existiert ein Wort *clăpâng* nicht, sondern das bekannte *clăpăug*, und die Stelle in Creangă, Poveşti, Iaşi, 1890, pag. 239 lautet: '*Omul acela aveà nişte urechi clăpăuge*'. Und so manches andere".[1])

4. Obercà.

La pag. 1069 a fascicolei a 17-a a DRG. al lui Tiktin apărută la 1910 găsim urmatorul cuvânt:

„Obercà' (a.) v. intr. umherirren Buc. Qu. *Am umblat tot obercând prin pădure* Sbiera Pov. 258. — **Et.** Unbek."

Controlând textul în Sbiera găsim: *A îmblat orbecând prin pădure,* deci întreg articolul, împreună cu „Et. Unbek." a fost clădit pe o greşală de copiare în fişe.

Altfel forma corectă *orbecà* nu e necunoscută pentru Tiktin, care cu un an mai târziu în fasc. 18, p. 1093 a DRG, ni-o dă — alături de *horbocăi*, *orbecăi*, *orbocăi* — ca o formă secundară a lui *orbăcăi*. In realitate însă lucrul pare să fie tocmai întors. Admitem adică, împreună cu D-l S. Puşcariu (*Et, Wb.*,

1) D-l V Bogrea ne atrage atenţia că nici *cucină* < coquīna nici *cucini'u* < *cuci'nă* + *iu*, date de *Philippide* în acelaş loc (p. 308) nu există în adevăr. E vorba de o cetire greşită a pluralului substantivului *cinte*, 'unealtă, instrument, meştesug' înaintea căruia se găsia prepoziţia *cu* în cele două exemple care urmează: Au *făcut . curţile ce'le Domneşti . . . casele cele cu cinci, grădini grajduri* Let. I, 23|23

Au sarit [focul] în patru locuri pe curtea domnească, pe casele de la harem, pe casele cele nalte de la cămară (cu cinc[i]le), pe ceasornicul de pe poartă, pe biserica cea mare domnească Let, III, 323 3

In exemplul întâiu şi V A. Ureche, M Costin, *Opere complete* I, 558, banuia ca e vorba de o corupţie şi se întrebă daca nu este a se ceti *cu cinci grădini.*

BDD-A14621 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 12:55:58 UTC)

p. 107, No. 1224). că *orbecà* (prez. *órbec*) „wie ein Blinder im Finstern (umher) tappen", „tasten", nu „umherirren", este forma originală, iar aceasta nu se poate despărți de *orb* ∠ orbus, -a, um „blind", ci trebue derivată din *orbicare. Iterativul *orbăcăesc*, împreună cu celelalte forme secundare ale sale, e un derivat al lui *orbecà* prin sufixul *-ăesc*, care e propriu verbelor de origine onomatopoetică, de care se apropie *orbecà* prin înțelesul său.

5. Ghiftuì și ciumurluì.

In *Dicționarul Academiei Române* vol. II, fasc. IV, p. 257 ni se dă cuvântul următor: „Ghiftuì vb. IV-*a* trans. *Bourrer.* — *A îndopà cu mâncare, mai mult decât trebue, până la disgust. Ghiftuià porcii din fărina aceia.* Economia. 101. *O lacomilor, care și de cele mai bune bucate vă ghiftuiți.* Drăghici, R. 70, cfr. Șez. IX. 66. *Erau toți ghiftuiți de sătui.* Muscel, 76. Fig. *Un visternic . . . , vrând cu bani* [pe Domn] *să-l ghiftuiască.* Beldiman, Tr. 431. *Ghiftuiți de patimi.* Konaki, P. 303. *Pământ ghiftuit de vlaga ce i-au dat veacurile trecute.* I. Ionescu, C. 219. *Știința medicală cu care m'am ghiftuit în curs de 40 de ani.* Alecsandri, T. 1200 [Și: (hiperurbanism?) + **biftuì** vb. IVa, (cu derivatul) **biftuire** s. f. *Biftuirea crocodilului, norocul hameleonului.* Cantemir, Ist. 205]". Nu se dă etimologia. Pricina e probabil că s'a pornit greșit de la forma transitivă, deci de la noțiunea de „a îndopà cu mâncare, mai mult decât trebue, până la disgust", cum ni se spune, în loc să se pornească de la forma reflexivă pentru care ni se dă altfel un singur exemplu, deși această formă e cea mai întrebuințată în graiul zilnic. **A se ghiftuì** = „a se intoxicà". *Porcii sau ghiftuit* = „porcii au mâncat preà mult, încât s'au îngrețoșat prin intoxicare".

In felul acesta etimologia cuvântului e evidentă. Avem de a face cu un derivat al germanului *Gift* = „venin". Cât privește forma *biftuì* atestată la D. Cantemir, ea nu e decât o redare grafică greșită a acestui cuvânt în urma confundării lui cu cuvintele care, având la început un *bi-*, în graiul moldovenesc se rostesc cu *gh'i-*, ca de pildă *gh'ine* în loc de *bine* etc. Cantemir a simțit în *ghiftuì* un *biftuì* și l-a transcris în acest

BDD-A14621 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 12:55:58 UTC)

chip. A făcut acelaş lucru pe care l-a făcut, de pildă, şi Laurian şi Maxim când în loc de *cimpì*, care e forma bănăţeană şi literară a moldovenescului *cinchì*, ne-a dat *cimtì*, formă care nu există. etc. E un hiperurbanism fără semnul întrebării.

Alături de verbul **a se ghiftuì** ca un fel de „calque linguistique" al lui avem pe **a se ciumurluì**, tot cu înţelesul de „a i-se aplecà cuivà, a i-se face rău, a-şi stricà stomahul în urma mâncării prea cu poftă mai ales din mâncări unsuroase, a se intoxicà; a se îngreţoşà, a aveà greaţă de ceva", „a face gâlci de greaţă". *Ce mai faci, vere Pantelimoane? — Ce să fac? Is cam ciumurluit* ION CREANGĂ, II, 250. *Când era soarele în de sară, cam pe la achindii, buhaiu ciumurluit de tot, chică mort grămadă la pământ* (Ungureni — Botoşani). ION CREANGĂ. IV. 103. [Şi: **a se gemărluì** vb. IV[a]. N. R. R. 1910, 86. **a se şiemărlui** vb. IV[a] GR. BĂN.

Derivat: **ciumurlueală** s. f. = „boală de om" (evident „intoxicare") (H. X, 360, XII, 333); „boală ce cuprinde tot trupul şi-l slăbeşte, influenţă" (Vicovul-de-sus şi Dorna, în Bucovina) com. G. NISTOR; „constă în o slăbăciune a trupului provenită dintr'o muncă forţată sau dintr'o beţie nastrușnică, ce ţine 3—4 zile de-a rândul" (ŞEZ. III, 130);, când omul are această boală îl dor toate ciolanele, tot trupul" (ŞEZ. V, 57). Eu îl cunosc cu înţelesul de „îngreţoşare", „stricarea stomahului cu mâncare prea multă şi unsuroasă".

— Cât priveşte etimologia, D-l. PHILIPPIDE[1]) îl derivà din un românesc *ciumur* — mie necunoscut din graiul poporului —, care ca şi it. *cimurro* („răpciugă"; fig. „guturaiu"), după D-Sa, ar fi v gr. χυμοῦ ῥοή. Ungurescul *csòmor* s'ar derivà din românescul *ciumur*. Cred însă că începutul în *ciu*-al cuvântului l-a înşelat de astădată pe D-l PHILIPPIDE. Insuşi D-l PHILIPPIDE nu o mai susţine cu absolută convingere[1])

SCRIBAN (ARHIVA, 1912. Nr. 4) primeşte explicarea dată de PHILIPPIDE pentru rom. *ciumur* şi ung *csòmòr* dar adauge „*l* din *ciumurluiesc* denotă ungurismul" şi „De la *ciumur* se

[1]) Mai pe urmă în *Un specialist român la Lipsca* în *Viaţa românească*, V (1910). No 4, p. 48: „Eu nu zic că am numai decât dreptate, măcarcă etimologia propusă de mine e foarte probabilă . ."

BDD-A14621 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 12:55:58 UTC)

derivă *ciumărez*, produc un gust amar şi astringent, fac gura pungă (Muntenia)".

Tot aşà de rău o nimereşte şi TIKTIN, care dă înţelesul „infolge übermässiger Arbeit *völlig erschöpft verden; -t zerschlagen*" şi citează un exemplu în care cuvântul, din întâmplare, e întrebuinţat figurat: NAD. NUV. I, 86 *(nesfârşită-i [ziua] când ţi-i foame şi eşti ciumurluit de trudă)* şi în privinţa etimologiei adauge: Viell zu *cému'r*, also „weich werden wie Kleiberlehm" (p. 367), iar pe *cimúr* îl derivă (p. 322) din turc. *čamúr* „Schlamm, Lehm".

Pentru ŞĂINEANU şi la 1908 (*Dicţ. universal*, ed. II, p. 155) origina e necunoscută. Dar explicarea cuvântului nu e aşà grea cum se pare din cele expuse mai sus. Fără să avem pretenţia de a da o etimologie nouă, căci apropierea s'a făcut şi din partea altora (WEIGAND[1]), ci mai mult pentru a arătà desvoltarea semantică paralelă a lui *ghiftuì* cu *ciumurluì* constatăm că acest din urmă e împrumutat din ung. *csömörlik* inf *csömörleni* care înseamnează întocmai ceea e am arătat că înseamnează cuvântul românesc şi e un derivat al lui *csemer*, *csömör* durere de pântece" *(hastekerő csemer* sau *csömor)* şi „greaţă", „fastidium cibi". Insuşi *csemer* încă a intrat în româneşte, fără însă a se menţine, cum se vede din AN. CAR. care ne dă: „*cseměr*. Nausea".[1]) Acest *cemìr* a putut să ne dea derivatele *ciumăresc* „a luà gust amăricios, vorbind în special despre vin" (LM.), *ciumărez:* dragostea nu se ciumărează (*Coresi, carte cu învăţătură dela 1580—81*, p. 374, ed. Puşcariu-Procopovici, p. 338. *ciumărat* (Avram Corcea, *Balade pop.*, ap. PHILIPPIDE, I. c.), *ciumăros* „cum e gutul gutuei şi al porumbelor" (Baronzi, *Limba română şi tradiţiunile ei*, I, 115, ap. PHILIPPIDE I. c.) mai curând decât *ciumă* cum crede DI WEIGAND (cf. PHILIPPIDE, I. c).

Csemer, csomor-ul unguresc e de origine slavă. Cuvântul slav, pe care în forma *čemerь* şi deosebitele derivate ale acestuia îl *găsim* în toate limbile slave (*r*, *rut.*, *bulg.*, *s.-kr.*, *slov*, *čeh.*, *pol.*, *sorb. s.)* e de origine germană şi se derivă din v.-germ.

1) *Kritischer Iahresbericht über die Forschritte der rom. Phil.*, raportul pe 1905, I, 80.

2) DI POPOVICI, *Nyelvor*, XXXVIII (1909), p. 212 a atras mai întâiu atenţia asupra acestui ungurism vechiu.

BDD-A14621 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 12:55:58 UTC)

hemern „Nieswürz," „spânz" (cf, lit. *Kemerai* Pl. „Alpkraut, (Wasserdost" etc.). Desvoltarea semantică a cuvintelor slave a fost „spânz" — „veninul spânzului" — „simptomele de boală provocate prin acesta" — „mânie, supărare" (v. BERNEKER, I, 143). Accepţiunea din urmă nu o avem în limba românească, cum nu se găseşte nici în ungureşte.

6. Heredi'e-hurueálă.

In Dicţ. Ac. II^{v}, p. 387 ni se dă de două ori cuvântul *herĕdi'e*, odată cu înţelesul de „lucru, ocupaţiune" (fr. *occupation*), citându-se Viciu, Gl., a doua oară cu cel de „huruială" (fr. *bruit sourd"*), amintindu-se că e comunicare a Dlui I. CORBU. In realitate avem de a face cu acelaşi cuvânt. D-l CORBU a făcut greşala că a tradus un provincialism cu o accepţiune provincială a cuvântului „huruială", iar de-aici a urmat înţelegerea şi traducerea greşită a acestui cuvânt. *Hurueală* nu însemnează adică decât „lucru" în propoziţiuni ca acele care urmează: *Ce-ţi mai faci atâta hurueală? Atâta hurueală am pe cap.* E derivat al verbului *a se huruì*, care se întrebuinţează des în ţinutul Năsăudului în fraze ca: *Cu ce te mai hurueşti?* etc.

7. Feleştio'c.

Cuvântul *feleştio'c* îl găsim în *Dicţ. Acad.* (T. II, f. II, p. 94) cu două înţelesuri:

1. „Pămătuf făcut dintr'un băţ scurt despicat la un capăt şi având în despicătură o bucăţică de peteacă (cârpă) sau nişte câlţi, Este *feleştio'c* de uns osia căruţei cu păcură şi *feleştioc* de uns ciubotele cu răbueală, cfr. Creangă, *Gl.*-,Damé, I, 13; Pamfile, *I. C.* 140. *De unsa căruţei atârnau păcornita cu feleştiocul şi posteuca*, Creangă, *P.* 106; cf. *A.* 46".

2. „(In Munţii Sucevii, în Mold.) „Fitil pentru opaiţ, făcut din [tr'] o bucată de peteacă". *Şez.* II, 227/15; cf. III, 83/18)".

Evident înţelesul al doilea e secundar şi s'a desvoltat prin extensiune.

Cuvântul mai are şi forma *feleştiu'c* (*TDRG., Dicţ, Acad.*). I. Iordan, *Diftongarea lui* **e** *şi* **o** *accentuaţi în poziţiile* **ă** *şi* **e** Iaşi, 1921, p. 217 mai dă, citând pe Cihac, şi forma *foloşto'c*.

BDD-A14621 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 12:55:58 UTC)

Controlând însă în Cihac, *Dicț. d'et. daco*rom.*, vol. II, p. 498 s. v. și în indice nu am găsit această formă.

Derivat e *Fălăștioa'ca* (n. top. în Vlașca, v. Iordan, *l. c.*)

Ce privește etimologia, Cihac *(l. c.)* îl derivă din ung. fölöző, felező „râcloire". Această etimologie o admite și Iordan (*l. c.*). Tiktin (*DRG.*, p. 616) nu încearcă să dea o etimologie oarecare, spune numai: „Scheint mit dem ebenfalls dunkeln sfișto'c „Sprengwedel" verwandt zu sein". In sfârșit *Dicț. Acad.* (l. c) constată: „Etimologia necunoscută. (Forma mai veche pare a fi *feleșteu*, care ar putea fi un cuvânt de origine ungurească; terminația *-eu* a putut fi înlocuită prin *-oc* după analogia lui *sfeștoc*)." Fără a mai vorbi de etimologia lui Cihac, care e imposibilă din toate punctele de vedere, constatăm la rândul nostru că această explicare parentetică a *Dicț. Acad.* se apropie mult de adevăr, fără însă a-l ajunge.

In adevăr cuvântul e de origine ungurească și la origine a avut terminațiunea *-eu*. Forma mai veche însă nu a fost *felește'u*, care se întrebuințează astăzi (cf. *Dicț. Acad.*, *l. c.*, p. 94, la Marian, *S.* III, 35 și 36 se dă, probabil greșit, *felesteu*) pentru a însemnă un „pămătuf", „motoc" pentru uns, împistrirea ouălor de Paști ori întrebuințarea de piston în proașca copiilor, ci *feștele'u*, (cf. *feștelì* — prin Mold., Buc. și Ban. — cu înțelesul: 1. ‚a (se) murdări', ‚a (se) mânji', ‚a (se) mâzgăli', fig ‚a (se) necinsti. 2. refl. (Mold. despre animale) „a-și face treaba", pe care *Dicț. Acad.* l. c., p. 106, îl consideră de un derivat din ung *festeni* „a văpsi, a colorà" prin suf. *-elì*.

Feștele'u, metatezat *feleș'teu* un „pămătuf de uns sau mâzgălit", a putut fi ușor contaminat cu *sfeșto'c*, *sfișto'c*, *sfisto'c*, *sfeștio'c*, *sfeto'c*, *sevasto'c*, cu care aveà un înțeles înrudit, căci însemnează „Weihwedel" (= Munt. *mătăuz*) și constă din o legătură de busuioc. Tiktin revenind asupra acestuia din urmă citează exemplul: *Când pornesc pe uliți cu zi întâiu ca să stropească cu sfistocul părintele blagocinu toate băcaliile* . . . Ianov, *CL.* V. 133, și ne dă o explicare destul de acceptabilă: „Vgl. nordserb. (nach Mikl. *Et. Wb.* s. v. *vi-) svitk* „Flachshund", bulg. *svităk* „Bund", russ. *svitokŭ* „Rolle", zu slav. *viti* „winden" (s) *feșt*- in Anlehnung an (s)*feșta'nie*" (DRG, p 1419).

N. Drăganu,

BDD-A14621 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 12:55:58 UTC)